

ի ինչդիրս է մերոյ Հայոցս պարուն Կարտինարին զորոյ զնամ . . . ի դարձ պատասխանուս թղթիւ ինձ թէ . . . պատրաստուի առնիմ սրբուեդ եւ կամ . . . քեզ կամ յոր քնարհաւ գարոյ ես զի առաքեցից ամ . . . Տրաման Կարտինարին զի յոր քեզ հանդիպեցցի սրբուիդ քո . . . ըս արժանեացն . . . ի քեզ ի թգրէ առ թգր մինչեւ մօտեւան լիցիս մեզ . . . ապա մի ի սպասօրոյսդ առաքիսն որ ես ամբողջ ըս արժանի երանել առջի եւ զօրինաւորն առնիմ զի ծանկեցն . . . թէ մարդկան . . . վեհ իմանաւեդ Հայր իմ հոգեւոր Տր թաւթէոս Պարզ Հայոց:

Գրեցաւ ի թվկար Հայոց մեծաց ի Ուլլա. ի մեծն հռոմ ի դուռն գլխաւոր առաքելոց Պետրոսի եւ Պողոսի ձեռամբ

հոկտեմբեր իս օրն շարաթ օր

վերոսացեալ

մեղաւոր

Սուլտանշա Սարգանտունէս

Այս նամակը նոր լոյս մը կը ծագէ ազգային պատմութեան վրայ. վասն զի առաջ կը յայտնուին մինչեւ ցարք անծանօթ այլեւայլ տեղեկութիւններ, որպիսի են. —

Մերայէլ Պաթմոզիկոսին Սեբաստիոյ մէջ դուսմարծ ժողովոյն Արքեպիսկոպոսաց եւ Եպիսկոպոսաց, Վարդապետաց եւ Քահանայից, Երեսփոխանաց եւ Առաքանեաց անունները:

Պիսա Դ. ին նորընծայ եպիսկոպոսի մը ձեռքը, փոքր ինչ տեղեակ մը լեզուին, փոխադարձ նուէրներ զրկելը առ Մերայէլ Վաթմոզիկոս եւ զԱրքապիսկոպոս վերադարձնելը, որպէս զի հռոմ բերէ զայն բերան ի բերան խօսելու համար:

Նուիրատուր եպիսկոպոսին Արքապիսկոպոսին ձեռքը, որպէս զի հռոմ բերէ զայն բերան ի բերան խօսելու համար:

Սեբաստիոն Վաթմոզիկոսին ձեռքը, որպէս զի հռոմ բերէ զայն բերան ի բերան խօսելու համար:

իրեն սպասելու, հին սակաւօրեայ հիւանդութեամբ վախճանիլ եւ նուէրներուն ետ զրկուիլ:

Արքապիսկոպոսին Սուլտանշա որդւոյն Պիսա Դ. Քահանայապետէն որդեգրուիլ, եւ անոր իբր ժառանգուիլ ինչ քաղաքներ եւ բերդեր շնորհելու մտադրութիւնը, եւ ուրիշ շատ մը պատմական նոր ծանօթութիւններ, որոնց տեղեկանալու համար ամէն բանաստեղծ բառական է ելլալ նամակին պատճենը ուղարկութեամբ հեղ մը կարգաւ:

Հ. Ս. Վ. Ս.

տեսնէ 1565ին վեհապետի մէջ Վեհ քանի մը տարի առաջ Հայկական տապալումի տեղեկութեան անդամի գործը կը կարծուէր: Թէեւ անի 13 տարի առաջ ուրիշ տապալումի շնորհով մեւ երեսն եկան ըլլալ Արքապիսկոպոսին անունը հեռանալ մ'ունենալու: Բայց այժմ շնորհիւ Սարգիս Միլիթարեան Հարց Վիեննայ գիտեմք որ Եպիսկոպոս Վաթմոզիկոսին մէջ կայ ստացաւ մը տպաւոր Վեհապետի 1572ին:

Կ Ե Ն Ս Ս Գ Բ Ա Վ Ա Ն

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐԿԵՊ. ՍԱՌԱՓԵԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՊԻՍԿՈՍՈՍԻ

Որ մերկին յայտնէ Սարգիս կամարի ի նախնի հռոմ նեպոսիան բուր, զուրիք եւ թողուի Սեբաստիոն նոր, Նուիրատուութիւնն եւ լուս հեռաւոր:

1. Այլ արգ Սարգիս յետ մի տարւոյ ի քաղաքին Բիւզանդիոյ Հրաժարելու ի հոգեւոր Չաղգ արամեան Կեսարիոյ:

2. Չոր եւ առնէր կամաւ իւրով, Զի գրուելի եր համբերելով Սեկրթիկ անձանց անգով, Զորս չէր հնար հալուել շքով:

3. Քանզի նոցուն անգով վերով Օր ըստ օրէ մեծանալով Անհամ բանիւ եւ վստ գործով Վթարանայր նորուն կարով:

4. Նա նմանէր զայս առնելով Նաւալարի լի հանձնարով Որ ի ծփիւլ ալեզք հոգմով խնդրէ ծոց նեղ լքեալ լայն ծով:

5. Իսկ կեսարեանց խումբ համբոյն եւ մանաւանդ որ կայրն անդրէն Մաղթեր բզնա խոնարհօրէն Ոչ հեռանալ յիւր բուն հօտէն:

6. Բայց որոշեալ եր նա յայնիկ Աս պատճառաց ոչ սակաւիկ, Ուստի շանայր յեմա յայնիկ Հրաժարեալ նստէր լուիկ:

- 7 Յետ այնորիկ իբր յայն ամի
Յակոբ Դսպեանն եւս հրաժարի
Լինիլ հովիւ մեծի հօտի
Գաղատիոյ մօտ գաւառի:
- 8 Որ թեպէս էր ոյնր առաջնորդ
Այլ նստել անդ շնորհ ցանկորդ,
Ուր գնեալով գիւր փոխանորդ
Լինէր ռաբբայն կենաց կցորդ:
- 9 Յայնժամ Յօհան պատրիարդի
Տեսեալ գ'Սարգիս առանց գահի
կամէր զի նա հովիւ լիցի
Գաղատացւոց անգէտ հօտի:
- 10 Բայց յընկրան նա հրաժարի
Հովիւ գողց նոյն փառախի,
Եւր անդադար աղմուկ շփոթի
Լինէր յանհատա խաշանց շփոթի:
- 11 Եւ մանաւանդ յայնրմ վայրի
Անկիրից մեծ քաղաքի
Չորս ժամատունք չայոց Ազգի
կային ի ձեռս ուղղափառի:
- 12 Այս ինչ արհաճ չէր Սարգըսի
Բայց ոչ կամէր նա յայնպիսի
Երկատուութեան ժամանակի
Դաւ գէտ երկու ներհակ կուտի:
- 13 Ձինչ եւ ինչ է վախճանի
Ոչ կամովին այլ յոյժ բռնի
Ձայն յընդունիլ նա զիշանի,
Ի՛նչ կուրիայ գէտ լիւս հաստատի:
- 14 Ազա անտի յուղի անկեալ
Երջանկութեամբ ուղեւորեալ
ՅԱնկիրս քաղաք պնծեալ
Ժաման լինէր փառաւորեալ:
- 15 Ուր նա բոցոր հօտն ողնունեալ,
Առ հասարակ առնիլ օրհնեալ,
Խօրատէր երկուս իրոքման զատեալ,
Խաղաղ սիրով և անպարտաւ կեալ:
- 16 Որ ոգւով չափ անդ գուն գործեալ,
Լաւ կարգ պայման կողմանց եղեալ,
Ձանդուն բերանս սաստիւ փակեալ,
Խորխտայր յուղաց ոչ զանգիտեալ:
- 17 Առ տունէկ զայս նա յոյժ յոգնէր,
Ձի ուղղափառն եւ նոյն որ չէր,
Ընդ իրերաց շունեւով սէր
Խաշանց աղմուկ ոչ գաղարէր:
- 18 Թեպէտ եւ գոյր խոհեմութիւն
Երեսնէկ անձինս տեսնոյ,
Իսկ յայլ անձինս բիրտ և անարգիւն
Թագաւորէր անհատութիւն:
- 19 Նա զի յերկուս կողմանս համբուն
կային անձինք յոյժ աններհուն,
Սասն այն զ'կրօնէ վեճ կողմ նոցուն
Չէին՝ բայց թէ հայհայութիւն:
- 20 Ձի հետեւողք Յաթեաւայն
Չարշարելով զաստուածութիւն
Ի՛նչ ոգեալ զայլ ինչ սրմին հանգոյն
Հեռանային յուղի ուղեցին:
- 21 Իսկ ուղղափառք կարեալք գիտան
Լուեալ թէ է ճշմարտութիւն
Ցաւ քրիստոսի երկու բնութիւն
Երրորդութեան իսկ տային զօնոյն:
- 22 Որոց ոմանց անհատութիւն
Երգէր մինչեւ ի ժամատուն
Վարեւադաւ կոչեալ ժամուն
Երեւ ինչ ինչ երկու քննութիւն:
- 23 Եւր զի նոյն զայս մարտութիւն
Արթուն Հովիւին գրոց ներհուն
Լուր յայնց թէ՛ ուր կայ քննութիւն
Պարտ է զինչ անդ եւ զիշան:
- 24 Նոյն իրի անդ օր քան զօր
Լինէր շփոթ աղմուկս
Իսկ հանձարեղ գիտին յարդոր
Մերթ քան զաղմուկն էր յոյժ հրդոր:
- 25 Բաց յաղմուկէն հօտին բոլոր
Որ էր հովիւին վիշտ հոգեւոր,
Նստեւ տանդ ինչ երկատուոր
Ճշշէր նորան կար մարմնաւոր:
- 26 Սակայն այսու ամենայնիւ,
Յետ տաժեալ զքաղաքն ուղիւ,
Եւր եւ թեմին զերթ լուրջ հովիւ,
Ուր կարգ հաստէր քաջ կանոնիւ:
- 27 Դարձեալ անդրէն յԱնկիրս
Երգիտ զհօտն որպէս և՛ էր նա,
Սիրտ իւր թախանեալ յայնր վերայ
Հաւաքմամբ վաճ կարգայր նրմա:
- 28 Քանք, խրատ, հանձար ուղեղ զլսոյն
Ոչ բուժեալ զսիրտ հայ՛մ անդամոյն,
Ի գործ գնեկ իսկայր իսկոյն
Սուր, հուր, նզով միահաղոյն:
- 29 Իսկ մտածեալ ըստ արժանեղին
Ետես թէ նոյն գեղ սաստկաղոյն
Մարթ էր լինել թիւն անդամոյն,
Ուստի կամէր ի գործ գնեւոյն:
- 30 Այլ մանաւանդ որչափ հնար էր,
Եւր զի մտածեալ զանձինս անսէր,
Մեկնեալ փրկէին սիրոյն պատուէր
Ձերկծիւղն ի մի ուր սեղաւ պահէր:

31 Այսուհի և 'այսովք տառապանք
չնշէր, տոկայր ճգամք բազմք
Ընդդէմ հոյսոյն որ փոթ որկօք
Լիկեր զհոյսն խոյս ոչխարօք:

32 Դժբեալ իբրու երեք ամօք
Ջերթ նաւուղիք լի մրիգօք
Դիտէր զիւր նաւ ողջ նաւաստօք
Հանդերձ իւրեւ ընդ վտանգօք:

33 Վասն այն խորհէր օր ի յօրէն
Հրաժարել իսկ ինքնօրէն
ՅԱնկիւրիւյ հալուութենէն
Եւ կեալ անքոյթ առանձնօրէն:

34 Եւ մինչ այսպէս այս անցումներ,
Ի Բիւզանդիոյ լուր հասանէր
Թէ Պատրիարք տեղոյն խօթէր,
Եւ ախտն որոյ մահառիթ էր:

35 Յորժամ զայս ինչ Սարգիս յուր,
Ի սիրտ հարեալ ըստ զին հեծէր,
Ազգայ հապճեալ ժաւայ յինէր
Ի 'ի կոտանդեան չէն ժամանէր:

36 Ուր յետ ամաց զՈվհան բարուն
Որ Պատրիարքն էր նոյն Պօլսոյն,
Կանխեալ տանէր օրհոյս մահուն
Ի յօթ եււան հանդերձելոյն:

37 Այն ինչ էր մեծ կորուստ Ազգիս,
Բայց առաւել ողբայր Սարգիս
Ջիւր վարժապետ քամի ի աւրբիս,
Որ ոչ եւս էր կենօք յաստիս:

38 Էր նոյն կորուստ յիրաւ արժան
Անմիջեմար մեծ աշխատան
Լալեաց, ողբոյ եւ հաւաքման
Հայոց Պօլսոյն կոտանդիենան:

39 Ջիւր էրն այն մեծ հանապաօր
Ներհուն ճարտար բանիւ հզօր
Որոյ նըման մինչեւ ցայսօր
Ոչ դք եկաց գէտ անգանօր:

40 Արդ յետ մահուան Յօհան պետին
Հաճութեամբ մեր Հայոց Ազգին
Ի 'ըստ արքունեաց հրամանին
Եւ կոր Նալեան կաշոյր զտեղին

41 Որ յազանեւն ըզմեծ խիւլոյն
Եւ պարքոսի մեծի տատան
Անգէն նըմա ընկերանան
Սարգիս բարուն Սեղան ի խան:

42 Եւ այս Սարգիս զնորհուրդ որով
Եւ յանեալ նորոգ Պատրիարքին,
Եւտ կայր յիւր եւս գէտ հօտին
Գաղաթոյն իւր վիճակին:

43 Աւ այս թէպէտ նոր Պատրիարք
Ընդ Անկիւրիայ իշխան աւագ
Էին անկեղծ բանիւ գիմակ,
Այլ նա շփոթէր զիւր ասից կարգ:

44 Ջիւր բարեւ յառաջ խորհէր
Ջոր միանգամ առնել պարտն էր,
Եւ զոր հաստատ որոշեալ էր,
Ոչ յանգէլ զայն նըմա մարթ էր:

45 Կայեալ ուրեմ Սարգիս անգահ
Խիղճ մտաց իւր շունեւոյ զահ
Ազգիւր անդէն հանդիստ վտահ,
Գահ լեալ զերկից յամենայն պահ:

46 Եւտ ամաց ինչ Եսկիւր Նալեան
Ջիւր գառակից բարուն համայն
Երուսալէմ կարգէր ըստ իւր բոսման
Դէտ և՛ առաջնորդ յաթոռս պատկան:

47 Ջորոց ցրեալ խումբ ամենայն
Ջանայր բանիւ յորդորակն
Հաճել զՍարգիս իսկ Ստեփանն
Ընտրել սակա իւր գահ ինչ արժան:

48 Ջայս առնէր նա ըստ ռմանց,
Ջիւր կասկածէր գտնցէ դք յայնց
Միարանեալ ընդ իշխանաց
Անցէ յիւրմէ զիւր գահ փառաց:

49 Իսկ Սարգիս մեր խորհէր ի բաց
Երեւոյնեւոյ զՎիճակ հոյուաց
Դէտ լինելով եկեղեցեաց,
Ջիւր փորձեալն էր զերկուսն իսկ յայնց:

50 Ազգայ գիտեալ զփոտ Եսկիւրայ
Որ ոչ հաճէր ընդ կաշն նորայ
Ի քաղաքին Բիւզանդիայ,
Լինէր նուիրակ Սարք Եսկիւրայ:

51 Ջայս նոր պաշտօն նուիրակի
Պարտն էր եզրել ի վիճակի
Ըզմուռնացող մեծ աշխարհի
Թղթով Գրեգոր Պատրիարքի:

52 Չուեալ ապա Սարգիս անտի
Ուս գործելով ողջամբ կարի
Երգիւնեալ չէն հասանի
Ուր ի Հայոց պատուեալ յարգի:

1742

53 Եւ այս ընդեալ ընդ նահանգն յայն
Ի չէն և 'ի գիւղս քաղաքս համայն
Տարս հաւաքէր ընդ այլ արդեան
Իւր զամեն երիւ ընդ ամենայն:

54 Ջոր բերեալ տայր Տեառն Եսկիւր
Պատրիարքին մեծի Պօլսու,
Որ եւ յէր պայն ընդ նաւու
Երուսաղէմ յետ սակաւու:

55 Անտի մուրհակ գայր վճարման
Ծորեալ ձեռամբ իսկ յատկակոն,
Գրիգոր օտարբույն վեհանախ թեան
Հաստեալ կնքոյ կարմրեփեան:

56 Սոյն պալ մուրհան անդէն գրիւիւր
Ի թօուին Հայոց հազար հարիւր
Որ յիննսուն երրորդ եղիւր
Զոր յիս ունիմ ընդ այլ թուգթա իւր:

57 Ի ստորեւ սոյն մարհակի
Ընդ կնքոյ ինչ ծովագունի
Ձեռագիրն իսկ յայտ նշմարի
Նորին Բակոյն Պատրիարքի :

58 Որով նա անդ խոստովանի
Թէ Տէր Սարգիս եղբայրս յարդի
Հառոյց ինեւ բաշին անթերի
Յերուսաղէմ յայ Գրիգորի :

59 Զայտ ինչ վասն այն աստ յիշեցի,
Զի լեզուն այն պապանձեսցի,
Որ բարբառնջէր թէ փոք Սարգսի
Լցաւ բաշխիք սուրբ քաղաքի:

60 Առեալ Սարգսի զայն ձեռագիր
Ի նոյն օրէ հոյսթ ւ՝ անձանձիր
Տրամագրեալ զհնչս իւր եւ զիր
Հանդերձիւր Գ^Օնալ յօտար երկիր:

61 Եւ յամարան յամին փրկչի
Հազար եւ եօթն հարիւրորդի
Քառաներորդ եւ չորրորդի
Յրդմիւսնիա անդրէն փոխի :

62 Անտի յետոյ ճեպիւ լռիկ
 Զոգայր նաւու առ վէնէտիկ,
 Ուր գադարեալ կալնոյր բնիկ
 Զուարճութեամբ ոչ սակաւիկ:

Յ Ունէր յայնժամ ընդ իւր ընկեր
Ջաշակերտն յար հոգեւոյ
Ըղծահանէս բարուն եւ տէր,
Որ հեղութեանն էր իոյ պատկեր:

64 Նոյն էր տեղեաւ ըզմիւռնայի,
Պարկեշտ, համեստ ծնողաց որդի,
Վարուքն աղինււ և՛ առաքինի
Եւ դարութ եամբ գոյութեամբ լի:

Ե՛ր ի՞նչ յետոյ ի Լիբանան
Երթեալ նստէր ի վանս յայն,
Թոր Պատրիարքն է Կիրիկեան
Ուղղափառացի ազգանագետն:

Յոր եւ ապա նա ձեռնադրի
 6: Արհի տեսուչ ուղղեալ հօտի,
 Տիգրանակերտ իմ քաղաքի
 Որ եւ Ամիթ իսկ անուանի:

67 Ուր գնացեալ զիւր հօտն հովուէր
Ջանիւ սիրով որպէս պարտն էր,
Իսկ հալածանք եղբարցն տնսէր
Փութօմ անտի ըզնա վանէր:

68 Զոր եւ յետոյ ճանաչեցի,
Նստեալ այլ ուր բոս ճգնողի
Կեանս վարէր առանձնակի,
Օգտնողակեալ այլու՞մ հօտի:

69 Երկնքն ընդի զվայր Սարգիս ճարտար
Բայ ի վերնոյն եւ զայլ քումար
Աշակերտաց բազմահանճար
Հրահանգեալ էր անդադար :

70 Որոյց մինն էր գաղաւթացի
Իգնատիոս քաջ բարունի,
Նախ նուիրակ էջմիածնի
Հանգչիւր յետոյ մահուամբ բարի:

71 Եւ այլ ոմն էր մեծ կեսարեան
Յոհան րարուն Արիմանեան,
Որ եւ ապալ պատուով արժան
Երէջ կարգիւր հայոց Թրեւոտեան:

73 Մարզեալ էր իսկ նա յԱնկուրեայ
 Զմեմ էօրտէկճեանն Պետրոս աղայ,
 Զոր եւ երեց եւ արեղայ
 Ի վէնէտիկ օրհնէր ապայ:

73 Այն էր որ զօկնի բնկերացաւ
Վարդապետին ոիրով մեծաւ
յՈղջէյն նորին արքորս կամաւ,
Իւ ծառայեյ նրմա մշտաւ:

$$(Z_{\text{eff}} = -2 = \frac{1}{2}, \frac{1}{2})$$

U U S 6 7 4 4 9 7 4 4 7

ከ ግ ከ ፍ ኮ

ՔՆՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԵՐԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

ቀ. 1. ቦ. 1. 10 ቀ.

ԾԱԾԻԿՈՆԵԱՆՔ

² Զի այր (Մաւնդ)՝ որ ազգու. պաւ. տաւապն է իբրեւ զմէջ, եւ նախկին դարաւ իբրեւ զնախկին մեր, եւ թողնաւ նախ. յնախ զորս զմասաւորութիւնն զնմա յախտարհին, եկեղեց առ մեզ նախնիքն՝ ի նախնեացն մերոյ ի վերայ կենդուի եւ մեռեալոց. եւ եւ. Հայր սարս ի վերայ չորի իմոյ մեռաւ: (Բաւ. էջ 204.)

Հախարարական ծանօթ պատմամաներու մէջ Մամիկոնեանց տրուած տեղը եզակիսն Հանգամանք մ'ունին, եւ այն խաբար, որ այս առհիւ կը գատն միւս նախարարութիւններէն, նկարագրին եւ Մամիկոնեանց զոնին. «Նախնի ազնւ. Մամիկոնեանց քի